

Veselský ráj

Číslo 1/2016

listopad 2016

Nepravidelný zpravodaj OS Ráj Veselá, z. s.

Vážení spoluobčané,

dostává se Vám do rukou po delší době náš občasník Veselský ráj. Čas kvapem letí a aniž bychom se nadáli, naše občanské sdružení bude v příštím roce slavit desáté výročí od svého založení. K tomuto výročí jsme ve spolupráci s Ing. Zdeňkem Palátem vydali památný kalendář pro rok 2017. Prostřednictvím Zdeňkových maleb jsme se snažili zachytit část historie Veselé. Tím bychom, tak trochu předčasně, zahájili oslavy našeho výročí. O průběhu oslav Vás budeme informovat v jarním vydání našeho občasníku.

Nejbližší akce, která nás čeká ještě letos je opět, po roce odmlky, **Silvestr o den dříve**, na který Vás tímto i s Vašimi dětmi srdečně pozývám.

V příštím roce nás také čeká jedno významné výročí, 9. ledna 2017 uplyne 100 let od narození pana faráře Alfreda Pchálka, který spravoval naši farnost po dlouhých 31 let. Proto této významné osobnosti Veselé věnujeme rozsáhlý článek o jeho životní cestě.

Žádná bolest se nesnáší hůř než vzpomínky na štěstí v době neštěstí.

Dante Alighieri

Přeji Vám hezké prožití Adventu, Vánoc i závěru roku 2016.

Eduard Paulica
předseda OS Ráj

Srdečně Vás zveme na

Silvestr o den dříve

který se koná dne
30. prosince 2016, v KD Veselá

*Silvestrovský program pro děti bude zahájen v 15:00, můžete se těšit na odpoledne s klaunem **Hopsalínem**, které ukončí v 19:00 **OHŇOSTROJ**.
Vstupné dobrovolné*

*Silvestrovský program pro dospělé začíná ve **20:00**.*

*K tanci a poslechu zahraje ostravská skupina **Expres**.*

*Čeká Vás bohatá tombola, soutěže a spousta zábavy.
Občerstvení zajištěno.
Vstupné 100 Kč*

Veselá se rozrůstá...

Za posledních 10 let se do Veselé přistěhovalo více než 90 nových občanů. To není právě málo, vezmeme – li v potaz, že stav obyvatel k říjnu 2016 činil 516 Veselanů. Největší vlnu přistěhovaných zažila Veselá v letech 2007-8 (29 osob) a 2013-14 (34 osob). Vedle dobré dopravní dostupnosti do okolních měst, investic do infrastruktury i vybavení obce, na tom má zcela jistě velký podíl i krásná krajina, ve které se naše obec nachází. V letošním čísle Veselského Ráje bychom Vám rádi zprostředkovali pohled našich dobrých přátel, kteří se do Veselé přistěhovali před šestnácti lety. I když už jsou dnes Veselany se vším všudy, členy našeho sdružení Ráj i milovníky valašské krajiny, jejich cesta na Valachy byla dílem náhody.

Krásně zrekonstruovaná chalupa, kdysi „Volkova“ na veselských pasekách je už od roku 2000 domovem manželů Janků. Kamarádi i kolemjdoucí se rádi zastaví na kus řeči u laskavých a elánem sršících domácích. Tu na košť letošní slivovice, na radu kam na houby, pro recept na kančí pečínku, s nůši jablek, nebo jen pro ty krásné výhledy. Člověk by řekl, že tu žijí odjakživa, Vláďa a Květko Janků jsou ale původem z Brna a velkou část svého života prožili ve Vídni a jejím okolí.

Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968, bylo mnohým záhy jasné, že pro naši zemi nastávají těžké časy, mezi nimi byli i Vladimír a Květko Janků.

VJ : „ Vždycky jsme se chtěli podívat do Rakouska, tak jsme si vyřídili povolení, nasedli do autobusu a odjeli. To byla ta jednodušší část, do konce roku 1968 nebyly hranice tak hlídané. V té době jsme také ještě nebyli manželé, takže nikdo nepojal žádné podezření. Když jsme dorazili do Vídně, nefungovaly žádné organizace na pomoc přistěhovaným Čechům, jako později. Se štěstím a náhodou jsme sehnali pronájem a začali jsme pracovat. Květko ve firmě, která vyráběla televize (Hornifon), poté se dostala do přepravní firmy TNT, kde pracovala na celním oddělení. Já jsem začal od podlahy. Zpočátku jsem se oháněl železným kladivem v kovošrotu, poté jsem se dostal do švédské firmy, kde jsem dělal servis lodních motorů- to mi bylo blízké, protože jsem vyučený automechanik.

Když jsme přišli do Vídně, byla naše němčina opravdu špatná, uměli jsme asi 10 slov. Tím že ji ale člověk potřeboval ke každodennímu životu, podařilo se nám domácím učením za rok dostat na dobrou úroveň. Rakušané nás přijali velmi vlídně, byli slušní. Když jsme po sedmi letech odešli z Vídně do Dolních Rakous, stavěli jsme dům v takovém satelitu rodinných domků, asi 30 - 40 staveb, byli jsme tam jediní cizinci. Za celých 20 let jsme neměli se sousedy nejmenší problém. Když jsme odjížděli do Česka, i slzička ukápla.“

Jak jste se stýkali s rodinou?

„S rodiči jsme se stýkali každý zvlášť, vždy pustili jednoho, pak druhého, někdy i oba dva najednou. Po roce 1980 jsme se s rodinou stýkali hlavně v Maďarsku, víkendové návštěvy probíhaly v Györu nebo Budapešti.“

Kontaktovala vás někdy československá policie, nebo nutila k návratu?

VJ : „Kontaktovali nás v prvním roce, poslali mého otce, aby se mě pokusil přesvědčit

k návratu. On se tehdy vrátil a řekl, že nemůže nic dělat, rodině naštěstí postih nehrozil. Kdybychom se vrátili my dva, čekaly by nás 2 roky vězení. Dva roky do kriminálu za to, že jsem odjel do jiné země...”

Kdy jste se poprvé vrátili do Československa?

VJ : „V roce 1989 na Silvestra jsme poprvé přešli státní hranici v Mikulově a jeli jsme se podívat do Brna, kde jsme naposled bydleli. V ten večer bylo vlhko, mlha a všichni topili hnědým uhlím, nedalo se skoro dýchat. V té době se už v Rakousku topilo plynem, vzduch byl mnohem čistší. Svou roli sehrálo i počasí, ale byl to pro mě opravdu šok. Když jsme přijeli do Brna, měli jsme pocit, že se tu život zastavil, domy byly zašlé, špinavé, ten kontrast byl obrovský. Šli jsme od nádraží, dlažební kostky byly vyvrácené, člověk sotva klopytal, divím se, že tudy projely šaliny. Budova Mototechny, kde jsem se vyučil mechanikem, byla ve stejně špinavém stavu, jako když jsem před třiceti lety odcházel.“

Pak jste ale přijeli do Veselé a tady už se vám zalíbilo.

VJ : „Připomíná mi to tady Štýrsko, pozvolné kopečky, ne příliš vysoké a samozřejmě dobří lidé. Nicméně je pravdou, že ze začátku tady s námi nikdo nechtěl mluvit, byl tu cítit odstup. Když se mě zeptali „ Vy jste Rakušák?“ odpověděl jsem jednoduše: „Když naženete býka do ohrady mezi krávy, stane se z něj kráva?“ ☹ Byli jsme v Rakousku 30 let, dařilo se nám tam, líbilo se nám tam, mohli jsme cestovat, nemáme potřebu se ale vyhraňovat. Stejně tak se nám líbí tady. Taky se naší chaloupce říká „ Orlí hnízdo“, to ale snad nevzniklo jako narážka na germánskou historii, ale jako pracovní název, který si vymysleli stavební dělníci.“

Měli jste k Valašsku již dříve nějaký zvláštní vztah?

„Jezdili jsme na lyže, hlavně na běžky, na Pustevny a bydleli jsme na Tanečnici. Několikrát jsme tam strávili i Silvestra. Jednou se u stolu objevil i majitel domku na prodej v malé vesničce nedaleko. Slovo dalo slovo a my jsme se prvního ledna 1997 brodili třiceti centimetrovým sněhem na veselské paseky, kde se nám okamžitě zalíbilo. Stačil jeden pohled do údolí a opravdu jsme se zamilovali. Postupně jsme předělali dům k bydlení a když odešla manželka do důchodu, už jsme tady zůstali nastálo. Rádi vzpomínáme na to, když jsme plně naložení na víkend museli nechat auto dole a brodili se nahoru po kolena ve sněhu. Ve Veselé jste našli i spoust přátel...“

Dvakrát ročně k nám zavítá skupina Kamzíků, to jsou lidé, kteří si, jak já říkám, prošli peklem. Porazili rakovinu. Seznámili jsme se přes sousedku Dášu, když měli pronajatou chatu na veselském vleku. Je nás víc než deset a velmi rádi se scházíme při různých příležitostech. Zúčastnili jsme se i odhalení sochy Valacha v Ráji. My jsme byli de facto I na úplném začátku vzniku pozdějšího sdružení Ráj, začínali jsme na Hájku na kopci. Na Silvestra se dělala vatra, podával se svařák. Většinou byla ale velká zima a foukalo a tak se Silvestr (dnes o den dříve) přesunul do údolí, do tepla. „

„Když jsem sem přišel, tak jsem ani nevěděl, co je slivovice. Dolní Rakousko je vinný kraj, je tam vynikající bílé víno, v podobě střiku ideální pití na léto. Slivovici jsem zkusil až tady, dokonce jsem byl i na koštu se svým vzorkem, měl jsem dobré učitele -zlaté sousedy naokolo. Teď už snad chyby nedělám a poznám dobrou slivovici od špatné.“

Ve Veselé se nám moc líbí a vůbec si už neumíme představit bydlet někde jinde. Je tu nádherný kraj s moc hodnými lidmi a to je důvod, proč bychom Veselou už nikdy nechtěli opustit.“

Trocha vánoční inspirace

„ Špatně připravené pokrmy jsou začasťe pramenem největších mrzutostí v rodině. Špatná kuchařka jest marnotratnice peněz a domácího štěstí.

Samuel Smiles

Kapr s kmínem

Kapr očištěný se pokmínuje aneb se kmínem svaří a polije jen kmínovou vodou, posolí, dá se na pánev; přidá se kus nového másla, přikryje pokličkou, dusí se, až změkne, lžíci se opatrně dá na mísu a omáčka se k němu přidá. Obyčejně se k němu přidá postrouhaný křen.

Hanna Dumková, Česká kuchařka, 1883.

100 let výročí od narození

p. Alfréda Pchálka

Páter Alfréd Pchálek působil ve veselské farnosti nejdéle ze všech kněží. Nastoupil zde v roce 1956 a i díky němu prošel kostel sv. Martina rozsáhlou rekonstrukcí. Po své smrti byl dle přání pochován mezi svými farníky ve Veselé.

Z dopisu dne 11. 5. 1975:

„*Veselský kostelík sv. Martina na Vsetínsku mi přirostl k srdci. Věšší ho lesem orostlá stráň, trochu podobná výběžkům Karpat*“

P. Pchálek se narodil 7. 1. 1917 v Kozmicích u Hlučina jako třinácté dítě z patnácti sourozenců. Dostal se na gymnázium v Hlučíně a poté spolu se svým bratrem na bohosloví do Vidnavy. Po okupaci pohraničí musel jako německý občan nastoupit do Wehrmachtu, později upadl do zajetí a dostal se do československé legie v Rusku. O jeho životní cestě se můžete více dočíst v podrobnějším článku, který se souhlasem autora přikládáme.

Válečná anabáze P. Alfréda Pchálka

PhDr. Jiří Neminář

Koncem července 1945 přišel staříček Olze Pchálkové dopis odeslaný až ze slovenského Brezna. Po jeho otevření zažila zcela jistě nemalý šok, neboť v obálce našla psaní od svého druhorozeného syna. Již více než dva roky o něm neměla žádných zpráv, poté co na jaře 1943 upadl do sovětského zajetí. Jen ve *Sděleních arcibiskupského generálního vikariátu v Branicih* se v květnu 1943 objevilo smuteční oznámení, že Alfred padl na východě hrdinskou smrtí.¹ To však bylo v přímém rozporu s informacemi vojenské správy, která vedla Pchalka jako upadnuvšího do zajetí.² Není tedy jasné, odkud vzešla zpráva o jeho smrti a stejně tak nevíme, jakými informacemi disponovala rodina. Na každý pád však Alfredův dopis musel v létě 1945 vyvolat nemalý rozruch.

Zatímco pro nacistický režim se Alfred Pchalek stal hrdinou díky své domnělé smrti v boji, v poválečném Československu naplňoval požadavky kladené na hrdinství rovněž. Po pěti letech mimo domov se vracel v uniformě dělostřeleckého poručíka spolu s jednotkami „Svobodovy“ zahraniční armády. Osud Alfréda Pchálka v sobě spojuje snad všechny dějinné paradoxy typické pro střeoevropský prostor. Zrcadlí téměř bezmocné zajetí jednotlivce v osidlech velkých dějin. Zároveň však ukazuje schopnost vzepít se jim a prosadit vlastní vůli. Málokomu se ostatně podařilo spojit v jedné osobě bývalého vojáka *wehrmachtu*, československé zahraniční armády, ale také katolického duchovního a příslušníka režimní organizace *Pacem in Terris*.

Alfred se narodil 9. 1. 1917 v Kozmicích jako třinácté z patnácti dětí sedláka

¹ Mitteilungen des Erzbischöflichen Generalvikariats in Branitz (Erzdiezöse Olmütz), Mai 1943, s. 33.

² Deutsche Dienststelle Berlin (WASSt), osobní karta Alfréda Pchálka.

Reinharda Pchalka a jeho ženy Olgy. Třebaže se nejednalo o zámožnou rodinu, dopřáli rodiče svému teprve druhorozenému synovi studium na hlučínském reálném gymnáziu. Zatímco Alfred dospíval a připravoval se k maturitě, spěla politická a společenská situace k nevyhnutelnému dramatu. Zjitřené nálady mezi obyvatelstvem československého pohraničí se stupňovaly a na obou stranách se ke slovu dostávaly projevy čím dál vyhrcořenějšího nacionalismu. Za těchto okolností Alfred Pchalek spolu se svým o rok mladším bratrem Josefem v roce 1938 odmaturoval a společně se chystali nastoupit do kněžského semináře v Olomouci. Oba měli jasný cíl stát se služebníky Páně. Ještě před započítím jejich studia však došlo k závažným geopolitickým změnám, které s sebou přinášely fatální důsledky. Odstoupení československého pohraničí Německu způsobilo, že se v něm ocitla i podstatná část olomoucké arcidiecéze. Kněžský seminář se však nacházel v Olomouci, tedy v zahraničí. Z toho důvodu bylo adeptům teologie z německé části arcibiskupství umožněno studovat v semináři vratislavské arcidiecéze ve Vidnavě.³ Semestr začínal toho roku 3. listopadu. Ke studiu se však dostavil pouze Alfred Pchalek, neboť jeho bratr musel kvůli nemocnění tuberkulózu požádat o odklad.⁴

Z Vidnavy se mezitím stala opět Weidenau a z československého příslušníka Alfreda Pchalka říšskoněmecký občan. Coby mladý a zdravý Němec byl uznán schopným služby v německé branné moci, od níž jej nezachránilo ani studium teologie. Povinnost narukovat jej však dočasně minula, a tak strávil ve Vidnavě necelé tři semestry. Teprve v listopadu 1939 se opět

ozvala vojenská správa, pročež nezbývalo, než odložit kleriku a nastoupit službu v armádě. Šedozelelou uniformu německého *wehrmachtu* poprvé oblékl 19. listopadu 1939 ve slezské Vratislavi.

Je s podivem, že jakožto budoucí kněz nebyl zařazen k zdravotnické službě, nýbrž k službě ve zbraní. Zde však, jakožto abiturient, nebyl automaticky poslán do poddůstojnické školy s vyhlídkou na další postup, ale pouze do radistického výcviku. Pravděpodobně nebyl považován za dostatečně spolehlivého vzhledem k svému původu, absolutoriu československé školy, ale i náboženskému založení a studiu teologie. Jako radista se stal příslušníkem štábu pěšího pluku 38 (*Infanterie-Regiment 38*), který se úspěšně podílel na vojenské porážce Francie. Právě tento pluk vpochodoval 14. května 1940 do Paříže a jeho štáb se na čas usídlil v hodovní síni královského zámku ve Versailles.⁵ Celého válečného tažení se účastnil také Alfred Pchalek. Když zbraně utichly, byl jeho pluk vyslán na zasloužený odpočinek, aby střežil pobřeží Biskajského zálivu. V březnu 1941 se pak jednotka nakrátko vrátila do

³ Původně seminář vychovával kněze pro českou část vratislavského arcibiskupství.

⁴ ZA Opava, f. Arcibiskupský kněžský seminář Vidnava, k. 33, ič. 92, osobní spisy Alfreda Pchalka a Josefa Pchalka.

⁵ <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Infanterieregimenter/I38.htm>, [online], citováno dne 21. 3. 2016.

univerzitního města Göttingen, kde byla posádkou, a již v červnu zahájila ze shromažďovacího prostoru Suwalki útok na Sovětský svaz. Pro Alfreda Pchalka to bylo již druhé vojenské přepadení, kterého se účastnil.

V Sovětském svazu bojoval Alfred Pchalek na severním úseku východní fronty. Nemáme žádných zpráv, jak vypadala jeho činnost v tomto období. Pouze z jednoho ze tří dochovaných dopisů se dozvídáme, že byl v červenci 1942 vyznamenán. Nevíme za co, ani nevíme čím. Sám Alfred Pchalek se k této věci vyslovil následovně: „Měl bych se vyjádřit k tomu, jak jsem přišel k svému vyznamenání. Bylo to všechno vlastně mnohem jednodušší, než si možná myslíte. Musíte ale správně rozumět slovu „statečný“. Nejen ten, který bez ohledu dává svůj život v sázku, může být nazýván statečným, aniž bych to chtěl popírat, obzvláště pokud se jedná o nasazení pro národ a obecné dobré. Nehledě na to, že se mezi těmito [statečnými] nacházejí mnozí, kteří jednají pouze ze ctižádosti, aniž by měli ponětí o hodnotě člověka. Velký je ten, který zná hodnotu svého života, a přesto jej z lásky ke svému národu riskuje. Ale jsou také jiní hrdinové. Je třeba ten, který svou službu národu vykonává věrně a pečlivě, méně hodnotný, než ten první? Zcela jistě nikoliv. Zde podezření z pouhé senzačnosti zcela odpadá. Copak by nemohl také on být vyznamenán? A že se nepočítám k těm prvním hrdinům, pro to mám také vážné důvody. Moji nejvlastnější úlohu, bez ohledu se nasadit, spatřuji v budoucnosti, ať s či bez vyznamenání. [...] Zcela se musím nasadit tam, kde opravdu mohu něčeho dosáhnout. Podezření ze zbabělosti tedy není na místě. Stojí přede mnou jedna úloha, která má uchvátit celý můj život.“⁶ Není nutné sáhodlouze mezi řádky hledat smysl sdělení, aniž bychom si nevšimli, že Alfred Pchalek i na frontě stále doufal, že se mu jednou

podarí naplnit sen o vlastní kněžské dráze. O okolnostech svého vyznamenání nám však nic neprozradil. Zcela jistě můžeme usuzovat, že byl nasazen v první linii. O tom se ostatně zmiňuje i v dalším z dopisů: „Těžký, těžký byl ten týden. 17. 7. to začalo a byl nejvyšší čas, že se včera večer stalo něco jiného. Tak těžké boje jsem doposud neprodělal a jsem jen šťastný, že jsem všechno se štěstím přestál. Včera už jsem například myslel, že všechno skončí, tak houževnatý, otřesně houževnatý byl Rus.“⁷

Alfreda Pchalka se drželo štěstí, více než rok a půl bojoval na východní frontě, aniž by utrpěl zranění. Teprve 8. března 1943 se mu stal osudným. Toho dne upadl poblíž vesničky Kobylkino, 40 km jižně od Ilmeňského jezera, do sovětského zajetí. Po válce vylíčil celou událost v dopise bývalému řediteli vidnavského semináře: „Někdy mi ještě vytane ten 8. března 43 před očima, náš ústup, obzvláště neutěšitelná poloha toho dne a mé zpola vynucené, zpola dobrovolné rozhodnutí. Myslím ještě na ten večer, když jsem stál s kamarády v lese a v duchu jsem se loučil s vlastní. Do budoucna existovalo jediné východisko. Po noci strávené 2 km za frontou (v týlu nepřítele) jsme se vydali na cestu do zajetí.“⁸ Alfred Pchalek se tedy do zajetí

⁶ Rodinný archiv MUDr. Jáchyma Pchálka, dopis A.P. ze dne 9. 7. 1942, přeloženo z německého originálu.

⁷ Tamtéž, dopis A.P. ze dne 26. 7. 1942, přeloženo z německého originálu.

⁸ ZA Opava, f. Arcibiskupský kněžský seminář Vidnava, k. 33, ič. 92, osobní spis Alfreda Pchalka, dopis řediteli semináře ze dne 19. 12. 1945, přeloženo z německého originálu.

nedostal individuálně, nýbrž s celou jednotkou za dramatických podmínek. To by také zdůvodňovalo, proč velení jeho jednotky nepojalo podezření na přeběhnutí. Shodou okolností se v ten samý den o více jak tisíc kilometrů jižněji odehrála bitva u Sokolova. Z německého pohledu šlo o bezvýznamnou šarvátku. V dějinách československého odboje však bitva jakožto první bojové nasazení východní jednotky zaujímá významné místo. Pro symbolické uzavření Pchalkovy vojenské dráhy v německé uniformě bychom nevybrali kurióznější datum.

Ani v zajetí neopustilo Alfreda Pchalka příslovečné štěstí. *„Že s námi zacházeli tak přátelsky, můžeme děkovat pouze Pánu. Také život v táboře nebyl tak nesnesitelný, i když ne právě lehký. Bylo to na Urale, kde jsme denně v lese řezali dřevo. Po osmi měsících jsem byl bez vlastního přičinění jen na základě české národnosti převeden přes Moskvu k československé jednotce, která se toho času také nacházela na Urale.“*⁹ Stal se jedním z vůbec prvních obyvatel Hlučínska, kteří na Východě rozšířili řady československého vojska. Oficiální záznamy, kdy a kde se tak stalo, se však rozcházejí. Dle odvodního protokolu byl odveden 8. listopadu 1943 v Novochoopersku,¹⁰ což působí poněkud nedůvěryhodně, vzhledem k okolnosti, že se toto městečko nachází mezi Voroněží a tehdejším Stalingradem. Vojenská knížka a kvalifikační listiny naopak odpovídají poválečnému vyličení, poněvadž hovoří o 5. listopadu v zauralském Buzuluku.¹¹ Zde také absolvoval ještě před koncem roku 1943 poddůstojnický kurz.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Vojenský ústřední archiv – vojenský historický archiv Praha, databáze příslušníků zahraničního odboje, dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/5951601> [online], citováno dne 21. 3. 2016.

¹¹ Vojenský ústřední archiv – vojenský historický archiv Praha, Fond kvalifikačních listin, kvalifikační listina por. Alfreda Pchalka. Protokol přezkušovací komise.

Jakožto zkušený německý voják a navíc maturant byl pro východní armádu vítanou posilou. Rozrůstající se československé jednotky trpěly akutním nedostatkem důstojníků, a tak bylo jen otázkou času, kdy na tuto metu dosáhne i Alfred Pchalek. To, že byl dříve německým vojákem, nevadilo. Do vznikajícího armádního sboru byla přijímána spousta mužů ze slovenské a maďarské armády, ostatně i z německého *wehrmachtu* jich zde sloužilo několik set. Na rozdíl od oblasti Západu zde ale prověřování neprobíhalo tak pečlivě a podrobně, takže docházelo také k přijímání etnických Němců, nebo osob, které se do zahraniční armády hlásily, jakkoliv to lze v jejich tehdejší nelehké situaci pochopit, vyloženě z existenčních důvodů.¹² V době, kdy do zahraniční armády vstoupil Alfred Pchalek, se nábor teprve rozbíhal. Brzy však dosáhl masových rozměrů.

Pchalkova československá vojenská kariéra byla daleko strmější, než ta německá, kde za odsloužené roky obdržel obligátní hodnost *Obergefreiter*, což odpovídá zhruba české hodnosti desátníka. V zahraniční armádě byl okamžitě po ukončení poddůstojnického kurzu povýšen na svobodníka, 22. února 1944 pak následovalo povýšení na desátníka a již 1. dubna se z něj stal četař. Československá armáda využila jeho vojenské specializace a učinila z něj opět radiotelegrafistu, aby zužitkoval své bohaté zkušenosti. Nové působiště jej čekalo v Jefremově, kde byla od ledna 1944 formována 2. paradesantní brigáda, vůbec první československá výsadková jednotka s cílem působit v týlu protivníka. Proto nepřekvapí, že Alfred Pchalek musel za tímto účelem podstoupit intenzivní výsadkářský výcvik. Poněkud překvapivé však je, že nebyl jediným bývalým vojákem *wehrmachtu* u tohoto útvaru. Nikdo se však neznepokojoval jejich případnou zradou po vysazení na

¹² Jsou známy případy, kdy jednotliví exzajatci dezertovali opět k německým jednotkám.

německém území. V červenci 1944 byl Pchalek jmenován velitelem spojovací čtyř dělostřeleckého oddílu a několik dní poté došlo také k jeho povýšení na podporučíka. To již se brigáda nacházela v Proskurově a počítalo se s jejím nasazením při přechodu Karpat. Měsíc poté vypuklo na Slovensku rozsáhlé povstání, které mělo mimo jiné vázat německé divize a umožnit Rudé armádě hladce proniknout karpatskými průsmyky. Sovětské politické vedení však otálelo se zahájením operací, takže veškerý potenciál slovenského povstání, včetně momentu překvapení přišel vniveč. Nedošlo ani k očekávanému nasazení 2. paradestní brigády, která mohla povstalcům poskytnout nemalou podporu. Místo toho byla brigáda od září zapojena do karpatsko-dukelské operace jako obyčejná pěchotní jednotka, čímž vlastně docházelo k mrhání její unikátní bojovou hodnotou. Po 14 dnech došlo ke stažení brigády, poté co utrpěla značné ztráty. Teprve koncem září bylo s více než měsíčním zpožděním rozhodnuto, že jednotka bude konečně nasazena na Slovensku. Rozhodnutí však přišlo v době, kdy situace povstalců byla v podstatě již beznadějná a kdy se znatelně začalo zhoršovat počasí. To zapříčinilo nejen zdouhavý přesun brigády leteckým mostem na povstalecké letiště Tri Duby, ale také četné ztráty v důsledku leteckých havárií. Brigádu bude čekat nelehký úkol bojovat v naprostém obklíčení. Přesto není vybavena dostatečnými zásobami. Již koncem října 1944 se zhroutí povstalecká fronta a veškeré zbylé jednotky přejdou na partyzánský způsob boje. Budou muset přečkat zimu na hřebenech Karpat za neustálého pronásledování německými protipartyzánskými jednotkami. V únoru 1945 se ze zhruba 2 000 příslušníků brigády probouje zpátky na osvobozené území necelých 600.

Alfred Pchalek však u toho nebyl. Do leteckého přesunu na Slovensko nakonec nebyl zařazen. Sám to 30 let po válce

zdůvodnil tím, že počasí znemožnilo další lety, a tak zůstal se třemi stovkami svých spolubojovníků u hlavních sil československého sboru.¹³ Jestli tomu tak opravdu bylo, není zcela jisté, neboť Pchalkova tehdejší výpověď je vzhledem k době svého vzniku značně tendenční. Navíc se v ní vyskytuje několik nesrovnalostí, které nutí současného čtenáře k obezřetnosti. Zmiňovaný článek sepsaný 30 let po válce je však jediným pramenem pro Pchalkovo působení v karpatsko-dukelské operaci. Proto ani nevíme přesně, k jaké jednotce byl poté, co zůstal v zázemí, vlastně přidělen. Sám se zmiňuje o tom, že byl zařazen ke 3. brigádě, konkrétně k jejímu 1. praporu majora Josefa Knopa. Ten však ve skutečnosti velel 2. praporu 1. pěší brigády. Dle vlastních slov, se Pchalek ujal velení pěší čtyři, avšak ani na tomto místě dlouho nepobyl, neboť po několika dnech utrpěl zranění. „*Útočíme denně, ale kóta se zdá nedobytnou. Po jednom útoku jsme zasypáni palbou minometů. Zalehnout! Kryji se za tlustým pařezem. Vpravo ode mne - jen asi pět metrů - práskla mina. Pocítím pálení v břichu. Rychle rozepnu plášť. Nejen ten, ale i blůza a košile má díru. Sáhnu na tělo, nic. Chci vyskočit – levá noha neposlouchá. Teď teprve pocítím teplé vlhko na lýtku. Rychle stahuji botu, ponožku, nechce se mi věřit. Střepina velikosti půl palce proletěla koženou holínkou jen půl centimetru od tepny a vězí zamotána, ještě žhavá v ponožce. Narychlo obvaz a belhám se, opíraje se o tyč, dva kilometry na obvaziště,*“ vylíčil okolnosti svého zranění P. Alfred Pchalek v článku pro Katolické noviny.¹⁴ Následovala asi tříměsíční rekonvalescence ve Lvovské nemocnici, zatímco válka nezadržitelně spěla k svému konci. Po vyléčení se Pchalek vrátil ke své

¹³ Alfred PCHALEK, *V bojích u Dukly*, s. 2, koncept, 1975. V držení MUDr. Jáchyma Pchálka.

¹⁴ Tamtéž, s. 3.

staré jednotce, která se mezitím znovu formovala.

Na Slovensku jej také zastihl konec války, avšak domů se ani poté nemohl podívat. Dokud se situace nestabilizovala, nebylo možné získat řádnou dovolenou. Zejména kvůli nejistotě a zjitřenosti prvních poválečných měsíců se Alfred obával napsat domů. „*Dovedu si plně představit vaše utrpení v posledních časech, kdy jsem s úžasem sledoval postup fronty přes svou rodnou kolébku. Bojím se, že se něco stalo. A byla to právě nejistota a jakási zlá předtucha, která mě zdržovala od toho, abych se Vám okamžitě ohlásil. V domnění, že jakmile se ukončí válka a dostanu dovolenou, chtěl jsem všechno objasnit osobně,*“ líčil své dojmy v prvním dopise. Kromě slov útěchy a naděje se však v tomto psaní neopomněl zajímat o situaci na poli komunální politiky: „*Velmi rád bych chtěl vědět, jak funguje u nás doma náš národní výbor a kdo je jeho předsedou. Děje-li se Vám křivda, oznamte jim, že já se také ještě vrátím a podívám se jim na prsty.*“¹⁵ Alfred Pchalek si byl moc dobře vědom, že jakožto československý důstojník s aureolou osvoboditele, bude moci v novém uspořádání ledacos prosadit. Ostatně, již brzy se o situaci v rodných Kozmicích mohl přesvědčit osobně. Z Brezna byl záhy přeložen do Frenštátu pod Radhoštěm, odkud pak v srpnu nastoupil svou první poválečnou dovolenou. V té době také vyvíjel čínorodou aktivitu, aby mohl pokračovat v teologickém studiu. Dalo se očekávat, že bude z armády brzy propuštěn a semestr se nezadržitelně blížil. Všechny důležité dokumenty, jako například maturitní vysvědčení a výsledky zkoušek, se však nacházely ve Vidnavě. I přes určité logistické potíže se potřebné náležitosti podařilo včas vyřídit, a tak mohl Alfred Pchalek po šestiletém přerušení studia nastoupit v říjnu 1945 opět do kněžského

¹⁵ Rodinný archiv MUDr. Jáchyma Pchálka, dopis A.P. ze dne 10. 7. 1945.

semináře. Vysněný cíl se naplnil 29. 6. 1948, když v olomoucké katedrále sv. Václava přijal z rukou arcibiskupa Josefa Matochy kněžské svěcení. Stalo se tak deset let poté, co byl přijat ke studiu teologie, na prahu éry nesvobody, jejíhož konce mu nebylo souzeno se dožít.

Válečná anabáze Alfreda Pchalka se zcela oprávněně jeví neuvěřitelnou. Na počátku stál zapálený seminarista, který možná věřil na to dobré, co se v člověku nachází. Brzy se však naskytla nejedna příležitost, jež zavdávala podněty k hluboké deziluzi. Namísto kleriky oblékal po tři a půl roku německou uniformu, kterou pak na další bezmála dva roky vystřídala uniforma československá. Jaké asi byly jeho vnitřní pocity, když přešel na stranu dosavadního nepřitele, s vědomím, že bude bojovat proti svým dřívějším kamarádům? Jak se ztotožnil s tím, že nyní stojí po boku bolševické Rudé armády? Možná nebude zcestné se domnívat, že osudové zvraty přijal s plnou pokorou a vírou v Boží prozřetelnost. Sám to ostatně potvrzuje v prvním poválečném dopisu: „*Jediné, co bych chtěl napsat, je slavnostní Te Deum, neboť jen On sám řídil mé cesty.*“

V souvislosti s postavou Alfreda Pchalka vyvstává spousta otázek. K těm nejzávažnějším se řadí otázka, jak vnímal vlastní identitu? Těžko nalezneme jednoznačně verifikovatelnou odpověď, a tak nelze, než se spokojit s tvrzením, že svou identitu pod vlivem událostí dokázal měnit a přizpůsobovat daným poměrům. Studoval osm let na gymnáziu s českou vyučovací řečí, kde byl vystaven vlivu národně smýšlejících profesorů a spolužáků. V době studia ve kněžském semináři však byl veden pod národností Němec s mateřskou řečí moravskou. Měl možnost se přihlásit u představených a požádat o změnu, jako to udělali někteří jiní bohoslovci z Hlučínska, avšak neučinil tak. Již coby německý voják píše matce o věrné službě svému národu, přičemž je evidentní,

že má na mysli národ německý. S tím zcela nemilosrdně kontrastují jeho slova napsaná o třicet let později, jakkoliv byla podmíněna dobovým klimatem: „*Ne, nikdy nezapomeňme, jak trpěl náš národ za okupace, za zvlé fašismu a že mu hrozilo úplné vyhlazení, nebýt nezištné pomoci věrných přátel – vítězné Sovětské armády – ale i nezlomné vůle lidu svobodně žít.*“ Je zcela evidentní, že v letech hluboké normalizace nemohl svobodně zhodnotit válečné události a svou vlastní úlohu. Přesto poněkud zaráží, s jakou lehkostí přejal dobový slovník a zmanipulovaný výklad tehdejšího dění.

Zásadní moment v jeho životě představuje, když se v zajetí přihlásil k české národnosti. Již nevíme, co jej k tomu vedlo. Mohl oportunisticky očekávat, že česká národnost bude za daných podmínek zavádět k lepšímu zacházení. Mohlo se ale také jednat o přičinění sovětského úředníka, který zaznamenal národnost podle mateřské řeči. Jak poukázal Mečislav Borák, sovětské orgány nebyly při evidování zajatců příliš důsledné v rozlišování národnosti a státní příslušnosti.¹⁶ V každém případě tato okolnost předznamenala jeho další osudy. Je příznačné, že již někdy od roku 1938 se Pchalkův život vedl v několikeré podvojnosti.

V duši se mu snoubily známky české a německé identity, a poté co narukoval k armádě, musel akceptovat novou roli vojáka, mezi jehož úkoly patří také zabíjení. Jak se budoucí kněz vyrovnával s tímto nelehkým dilematem, zůstane provždy skryto. V případě vlastní národní identity však vykazuje schopnost přizpůsobovat ji podle potřeby. Zatímco tedy v létě 1945 se v něm ozývá hrdý československý důstojník, který si plně uvědomuje svůj potenciál v novém zřízení, před Vánoci téhož roku se svému dřívějšímu německému řediteli

téměř omlouvá, že cesty, kterými doposud kráčel, nebyly nastoupeny ze svobodné vůle. O dalších 30 let později již zcela instrumentálně přizpůsobuje vlastní minulost, aby se jeho odbojová účast zaskvěla v co nejpříznivějším světle. Do jaké míry mohly být tyto kroky ovlivněny příslušností k organizaci *Pacem in Terris*, nevíme. Je však jisté, že ze strany vládnoucího režimu musel být vystaven enormnímu tlaku.

Životní pouť Alfreda Pchalka se uzavřela 22. 11. 1987 ve Veselé, kde působil dlouhých 31 let. V jeho osobě odešel nesmírně oblíbený kněz, který se těšil značné popularitě nejen mezi svými farníky. Zároveň se uzavřel osud člověka, který byl zcela nemilosrdně vystaven působení velkých dějin reprezentovaných hrůzami války a dvěma totalitními režimy. Třebaže jeho rozhodnutí nebyla vždy svobodná, jedna věc zůstávala za všech okolností konstantní: hluboká víra v Boha a touha být jeho věrným služebníkem. Nikomu nepřísluší jej soudit, neboť nikdo z nás neví, jak by se v podobných situacích choval. Jeho příběh však minimálně může přimět k zamyšlení. Sám ostatně přináší více otázek, než nabízí odpovědí. Jejich znalost nakonec ani není tak důležitá, jako pokládání nejrůznějších otázek a uvědomění si mnohosti možných výkladů.

¹⁶ Mečislav BORÁK, *Perzekuce občanů z území dnešní České republiky v SSSR, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2003, s. 117.*